

УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА MANAGEMENT OF INVESTMENT POTENTIAL OF ENTERPRISE

УДК 330.322

Михайленко О.В.к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту
Національний університет
харчових технологій**Скоморохова С.Ю.**асистент кафедри обліку і аудиту
Національний університет
харчових технологій**Домащенко М.Е.**магістрант кафедри обліку і аудиту
Національний університет
харчових технологій

У статті виявлено підходи до поняття «інвестиційний потенціал». Інвестиційний потенціал розглядається, як багатовимірне явище. Аналізується структура інвестиційного потенціалу за змістовним елементами і рівнями господарської системи. Досліджуються чинники, які впливають на інноваційний потенціал. Визначено засоби, що дозволяють правильно оцінити інвестиційний потенціал підприємства.

Ключові слова: інвестиційний потенціал, структура інвестиційного потенціалу, чинники інвестиційного процесу.

В статье выявлены подходы к понятию «инвестиционный потенциал». Инвестиционный потенциал рассматривается как многомерное явление. Анализируется структура инвестиционного потенциала по содержательным элементам и уровням

хозяйственной системы. Исследуются факторы, влияющие на инновационный потенциал. Определены средства, позволяющие правильно оценить инвестиционный потенциал предприятия.

Ключевые слова: инвестиционный потенциал, структура инвестиционного потенциала, факторы инвестиционного процесса.

The article reveals approaches to the concept of "investment potential". Investment potential is considered as a multidimensional phenomenon. The structure of investment potential on the content elements and levels of the economic system is analysed. Factors influencing the innovation potential are explored. The means, allowing correctly assessing the investment potential of the enterprise, are determined.

Key words: investment potential, structure of investment potential, factors of investment process.

Постановка проблеми. Однією з найважливіших проблем економіки України є відсутність інвестицій на модернізацію підприємств, інноваційний розвиток реального сектора економіки. Звідси, невисокий рівень оновлення основних фондів та істотне зниження конкурентних можливостей підприємств на ринку, падіння виробництва. Виходячи з вищевикладеного, слід зазначити, що, володіючи певним інвестиційним потенціалом, підприємства повинні самостійно шукати джерела інвестування, раціонально ними управляти, домагаючись їх ефективного використання. У зв'язку з цим, перед підприємством виникає завдання оцінити свій інвестиційний потенціал, знайти партнерів і за рахунок інвестицій модернізувати реальний сектор економіки. Цю задачу неможливо вирішити без розуміння факторів, що впливають на інвестиційний потенціал і модернізацію цього поняття.

Актуальність теми дослідження визначається, перш за все, необхідністю подолання протиріч, викликаних неефективною системою формування та реалізації підприємствами свого інвестиційного потенціалу.

Розвиток ринкових форм і методів господарювання вимагає істотного уточнення інвестиційної політики, яка б забезпечувала створення адекватного механізму формування та реалізації інвестиційного потенціалу підприємств. Перш за все мається на увазі створення ефективного механізму підвищення інвестиційної активності підприємств та інших господарюючих суб'єктів, і, по-друге, розширення інвестицій за рахунок коштів підприємств, тобто за допомогою формування і реалізації їх інвестиційного потенціалу.

У даний час загальний рівень наукових розробок з проблем формування та реалізації інвестиційного потенціалу підприємств відстає від потреб

господарської практики. Ефективність механізму формування та реалізації інвестиційного потенціалу підприємств багато в чому буде залежати від того, наскільки він буде відповідати реалізованим у процесі економічної реформи цілям і задачам підвищення інвестиційної активності господарюючих суб'єктів і дієвості державного регулювання в цій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти формування та реалізації інвестиційного потенціалу підприємств характеризуються значною кількістю опублікованих монографій, книг, статей загального і спеціального характеру.

У дослідженнях з проблем загального характеру особлива увага приділяється питанням ринку інвестицій, формування інвестиційних ресурсів, державного регулювання інвестиційного процесу як складового елемента реформування української економіки, його взаємодії з розвитком інститутів ринку.

Дослідженню питання управління інвестиційною діяльністю підприємств визначенню чинників, які на неї впливають, методам оцінки ефективності інвестиційних проектів та джерелам формування інвестиційних ресурсів присвячено ряд робіт таких вітчизняних і закордонних учених: І.О. Бланка, П.Ю. Беленького, Є.І. Бойка, В.М. Гуляєвої, М.І. Долішнього, А.Г. Загороднього, М.А. Козоріз, О.Є. Кузьміна, О.О. Пересяди, Я.О. Побурка та інших.

Разом з тим залишаються невисвітленими та тому потребують поглибленого дослідження питання, пов'язані з визначенням ролі інноваційного розвитку в рішенні таких актуальних соціально-економічних завдань, як забезпечення високого рівня гнучкості економіки, формування ефективного конкурентного середовища, упровадження сучасних досягнень НТП.

Постановка завдання. Метою статті є визначення способів обґрунтування ефективності інвестиційних вкладень у ті чи інші інновації, та чинників, що впливають на ефективність інвестиційної діяльності, а також пошуку найбільш оптимальних у сучасних умовах джерел фінансування інноваційної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інвестиційний потенціал, як самостійне поняття в системі інвестиційного модуля є, з нашої точки зору, перш за все, ресурсною характеристикою. Ресурси інвестування можуть використовуватися різного ступеня і полинути в різні сфери і об'єкти у залежності від їх привабливості. Під інвестиційною привабливістю об'єктів варто розуміти бажання різних суб'єктів (фірм, державних структур, населення) направляти свої ресурси на цілі інвестування в конкретні об'єкти (підприємства, галузі, регіони, країни). Реальна інвестиційна активність формується як під впливом власного (внутрішнього) інвестиційного потенціалу, так і під впливом привабливості для зовнішніх інвесторів. На наш погляд, варто говорити і про внутрішню привабливість інвестицій, оскільки інвестиційний потенціал конкретних організацій, галузей і регіонів через різні механізми (банківську систему, ринок цінних паперів, міжгосподарські кредити) може використовуватися в інших більш привабливих формах і сферах.

Управління інвестиційними процесами на будь-якому з рівнів господарювання передбачено аналіз їхнього поточного стану, виявлення факторів, що здійснюють на них вплив у сьогоденні і майбутньому, оцінку різних аспектів інвестиційної діяльності. Змістовна складність, багатофакторність, стадійність та інші характеристики інвестиційного процесу викликали до життя безліч понять і категорій, які дозволяють здійснювати його науковий аналіз, розробляти заходи щодо удосконалення управління на різних рівнях господарської системи.

Такі важливі характеристики інвестицій, як інвестиційний потенціал, інвестиційна привабливість, інвестиційний клімат належать переважно до умов та факторів формування інвестиційних процесів. Цілі економічного аналізу і державного регулювання інвестицій створюють з одного боку необхідність розгляду цих відносно самостійних процесів і категорій зі своїми специфічними характеристиками і факторами формування. З іншого боку системний підхід до інвестиційного процесу передбачає розгляд їх у взаємозв'язку, взаємовпливі. Але у цій статті поставлено завдання конкретизувати поняття і структуру саме інвестиційного потенціалу, а також дослідити роль фінансових ресурсів домогосподарств у його формуванні.

У сучасній науковій літературі існують різні підходи до визначення терміна «інвестиційний потенціал». Досить ґрунтовною є класифікація сучасних

підходів до економічної сутності інвестиційного потенціалу, що запропонована В. Смесовою, а саме: ресурсний (отождоження інвестиційного потенціалу з інвестиційними ресурсами, наявними в економіці); ефективний (визначення його як можливості досягнення результату від використання наявних ресурсів); експертний (взаємозв'язок його з інвестиційним кліматом та умовами для здійснення інвестицій); психологічний (наявність мотивів до заощадження та інвестування фінансових ресурсів або майна); політичний (формування державної підтримки та стимулювання до здійснення домогосподарствами інвестицій); інституціональний (задоволення попиту, сформованого через узагальнення опису економічного порядку – конвенцій, звичаїв, звичок, мислення і способу життя, – для добробуту домогосподарства) [1]. При цьому, як правомірно зазначає А. Рамський [2], слід звернути увагу на те, що виділення таких класифікаційних груп щодо визначення терміна «інвестиційний потенціал» є досить суб'єктивним та умовним, оскільки трактування окремих авторів поєднують різні підходи, наприклад, «ресурсний» та «ефективний підхід» [3].

На наш погляд, поняття «інвестиційний потенціал» покликане відобразити інвестиційний процес з боку його можливостей, інвестиційна привабливість – з боку стимулів інвестування в конкретні об'єкти, а призначення категорії «інвестиційний клімат» складається в широкому трактуванні умов, факторів і темпів самого інвестиційного процесу. Інвестиційна привабливість виступає і фактором розширення інвестиційного потенціалу і фактором рівня використання сумарного інвестиційного потенціалу, і в кінцевому підсумку фактором реальної інвестиційної активності різних господарських суб'єктів.

Деякі автори, розмірковуючи над співвідношенням понять «ресурси» та «Потенціал» справедливо підкреслюють таку особливість: що «ресурси» можуть використовуватися як характеристика поточного процесу, а потенціал – категорія стратегічного аналізу [4]. Крім того, хотілося б привернути увагу до багатовимірності поняття «інвестиційний потенціал», яка впливає з можливості і необхідності розкривати його структуру на основі ряду критеріїв. Зупинимось на двох найважливіших: структурі інвестиційного потенціалу за змістовними елементами і структурі за рівнями господарської системи.

Згідно закону України про інвестиційну діяльність її суб'єктами можуть бути громадяни, юридичні особи України й інших держав, державні особи (уряд). Об'єктами інвестицій є: кошти, цільові банківські вклади, паї. Акції, інші цінні папери; рухоме і нерухоме майно, авторські права, інші інтелектуальні цінності; технічні, технологічні, комерційні дані у вигляді документації належної

форми, навички, досвід організації виробництва, права на користування природними ресурсами, будинки, споруди. Ці інвестиційні об'єкти можливо поділити на реальні і фінансові. Реальні інвестиції – це ті, що вкладаються у підприємство для його розвитку, для творення нових товарів і забезпечують прибуток інвестору (вкладнику). Фінансові інвестиції – це вкладення коштів на придбання цінних паперів, спрямування їх у банківські вклади, депозити та ін.

Управління потенціалом інвестицій зводиться до сукупності прийомів і методів його формування і використання з метою підвищення ефективності інвестиційної діяльності, що полягає в активізації інвестиційного процесу, досягненні максимального ефекту. Мета інвестиційної діяльності полягає в забезпеченні ефективності у короткостроковому і довгостроковому періоді виробництва. Для цього необхідно вирішувати такі задачі:

- формування, оцінювання інвестиційного потенціалу підприємства (іпп);
- координація потенціалу і його потреб;
- пошук і реалізація напрямів іпп;
- визначення факторів росту іпп.

Іпп – це інвестиційні ресурси (фінансові ресурси – власні позикові притягнуті кошти) + інформація про інвестиції (показники планування, підготовки управлінських рішень, які надходять із зовнішнього і внутрішнього середовища системи) + кадрові ресурси (кваліфікація, досвід, знання інвестиційних менеджерів) + інвестиційні плани і проекти (результати інвестиційного планування, документи-проекти у письмовій формі, націлені на використання сформованого іпп у розрізі соціальних, економічних, правових, організаційних, технічних аспектів планування інвестицій).

Найбільш важливими складовими частинами інвестиційного потенціалу за змістовними елементами, на наш погляд, виступають такі:

- фінансовий потенціал (можливі для мобілізації грошові інвестиційні потоки);
- матеріально-речовинний потенціал (наявність на ринку або власне виробництво матеріальних об'єктів, здатних бути використаними як основний капітал);
- інноваційний потенціал (нові науково-технічні ідеї і зразки, здатні втілитися в новій техніці і технології);
- людський потенціал (персонал підприємств і установ, зайнятий розробкою і впровадженням нових об'єктів, що належать до основних виробничих фондів, розробкою і реалізацією інвестиційних проектів).

Розвиток інноваційного потенціалу на будь-якому з рівнів господарювання передбачає наявність певних фінансових ресурсів, тому в аналізі фінансової складової інвестиційного потенціалу необхідно мати на увазі не тільки ресурси, що

витрачаються на відтворення реального основного капіталу, а й приємним для розвитку інноваційних здібностей персоналу, придбання інтелектуальних продуктів, здійснення дослідницької та конструкторської діяльності. Нововведення, як у продукті, так і в технологіях є не тільки стимулом інвестицій у реальний основний капітал, а й умовою відтворення реального капіталу на новій науково технічній основі.

Варто пояснити, що ми розрізняємо поняття «інвестиційний потенціал і «економічний потенціал» як більш широку категорію.

Економічний потенціал у широкому сенсі, є фактором інвестиційної привабливості, оскільки інвестори основного капіталу змушені обмірковувати всі умови його подальшого функціонування і віддачі, включаючи забезпеченість трудовими ресурсами необхідної кількості і якості. Але у складі інвестиційного потенціалу варто розглядати лише ті кадри, які безпосередньо зайняті в інвестиційному процесі.

В умовах трансформаційної економіки у змісті категорії «інвестиційний потенціал» відбуваються значні зміни. Акценти інвестиційної діяльності, механізми її здійснення перемістилися на конкурентну, децентралізовану систему, а нові механізми знаходяться у процесі становлення, формування, освоєння і вдосконалення з урахуванням зарубіжного та вітчизняного досвіду. Тому зміст категорії «інвестиційний потенціал» формується під впливом протидіючих чинників і тенденцій факторів і тенденцій.

На інвестиційний потенціал підприємства впливають такі чинники [5]:

- конкуренція і планомірність;
- вартісна і натурально-речової форми;
- пріоритет приватного і загальнодержавного інтересів;
- відділення і інтеграція

Отже, інвестиційний потенціал підприємства розглядається, як можливість вкладення коштів у матеріально-речові та власні фактори виробництва для забезпечення умов нормального процесу відтворення на підприємстві, отримання очікуваного прибутку, містить, з одного боку, протиріччя сучасного економічного становлення та розвитку підприємства, а з іншого – змістовні характеристики сучасного інвестиційного процесу: поєднання ринкових, конкурентних і державних механізмів, вартісної і натурально-речової форм руху інвестицій, різноманітність джерел інвестування та інших факторів.

У структурі інвестиційного потенціалу підприємства зазвичай виділяють ряд ключових чинників, що дозволяють грамотно оцінити цей показник, а саме [9]:

1. Інвестиційна привабливість (здатність залучати інвестиції) підприємства в очах потенційних інвесторів;

2. Наявність адекватних інвестиційних пропозицій, що належать до конкретного інвестиційного проекту;

3. Постійне підвищення ринкової вартості підприємства;

4. Наявність достатніх ресурсів (людських, інтелектуальних, матеріальних) для планомірного розвитку виробничих потужностей і мережі збуту;

5. Наявність обґрунтованого плану розвитку підприємства, технічної модернізації, залучення сучасних технологій у виробничу і управлінську сферу, грамотна кадрова політика керівництва підприємства.

Це далеко не вичерпний перелік факторів, що беруться до уваги при аналізі інвестиційного потенціалу підприємства.

На практиці доводиться стикатися зі специфічними характеристиками, що належать до конкретного підприємства, його територіального розміщення, галузевої приналежності і т. ін.

Що більше факторів буде взято до уваги, то якісніше виявиться сукупна оцінка інвестиційного потенціалу підприємства [1].

Перше із завдань управління інноваційним потенціалом підприємства – формування – вирішують поетапно.

1. Постановка інноваційної мети. Зазвичай відзначають нетривіальність цього етапу, оскільки необхідною є постановка такої інноваційної мети, яка спроможна мобілізувати й мотивувати персонал організації як єдине ціле на перехід до інноваційного напрямку розвитку.

На перший план висувається здатність підприємства до вивільнення ресурсів на досягнення інноваційної мети, оскільки поточну діяльність воно не припиняє. Також підкреслюють складність моделювання процесу управління цією процедурою у зв'язку з мінливістю зовнішнього середовища та особливостями проблем внутрішнього середовища підприємства [6].

2. Планування. Стосовно цієї процедури зазначають, що найбільше значення набуває здатність менеджменту чітко і з високим ступенем опрацьованості можливих варіантів розвитку ситуації здійснювати планування потреби в ресурсах, необхідних для реалізації інноваційних цілей, тобто незамінною є можливість обліку безлічі факторів – як зовнішніх, так і внутрішніх, що впливають один на один.

3. Придбання ресурсів. Формування інноваційного потенціалу підприємства є абсолютно неможливим без первинного придбання необхідних для досягнення інноваційної мети ресурсів, які залучені до процесу виробництва, виступають чинниками виробництва інновацій. Окремим випадком придбання ресурсів як процедури формування інноваційного потенціалу підприємства є вивільнення ресурсів з операційної діяльності підприємства.

Четвертим етапом управління є нарощування інноваційного потенціалу виробничого підприємства. Ця процедура, безумовно, важлива, оскільки в ході підготовки до реалізації та безпосередньої реалізації інноваційного потенціалу високою є ймовірність виникнення ситуацій, за яких наявного потенціалу недостатньо. Неможливо конкретизувати, на якому часовому проміжку між створенням інноваційного потенціалу, його реалізацією й отриманням кінцевого продукту потрібно визначити місце розглянутого етапу, оскільки процес нарощування відбувається безперервно, часом навіть у прихованій формі, як приклад, підвищення навичок персоналу або формування так званих прихованих знань [6].

Отже, підсумовуючи викладене, можна відзначити, що інноваційний потенціал має динамічний характер і є унікальним для кожного підприємства.

Крім зазначеного вище, інноваційний потенціал будь-якого суб'єкта господарювання не можна розглядати окремо від інноваційного потенціалу країни. За наявності фінансових ресурсів новітні технології, устаткування можливо придбати за кордоном, проте, для впровадження їх у вітчизняну інфраструктуру необхідні відповідні іноземному науково-технічний, організаційний та професійний рівні.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, інвестиційний потенціал підприємства, що розглядається, як можливість вкладення коштів у матеріально-речовинні й власні фактори виробництва для забезпечення умов нормального процесу відтворення на підприємстві, одержання очікуваного прибутку, містить, з одного боку, протиріччя сучасного економічного становлення і розвитку підприємства, а з іншого – змістовні характеристики сучасного інвестиційного процесу: сполучення ринкових, конкурентних і державних механізмів, вартісної і натурально-речовинної форм руху інвестицій, різноманітність джерел інвестування та інших факторів.

У ході дослідження виявлено, що розуміння суті й сучасного змісту інвестиційного потенціалу дозволяє визначити актуальні напрями вирішення проблеми його ефективного використання в умовах ринкової економіки. Інвестиційна діяльність на будь-якому рівні (держава – галузь – регіон – підприємство) – це вкладення інвестиційних ресурсів (інвестування) і сукупність практичних дій з реалізації інвестицій. Відповідно до законодавства визначено поняття інвестиції, інвестиційна діяльність, методи участі в капіталі тощо. Інвестиційна діяльність підприємства в усіх її формах здійснюється за рахунок усіх можливих джерел. Інвестиційні ресурси – це всі види грошових та інших активів, які залучаються з метою здійснення вкладень в об'єкти інвестування. Отже, визначено, що ефективно управління інвестиційним потенціалом підприємства потребує насамперед проведення

аналізу використання інвестиційних ресурсів підприємства з урахуванням їх можливих джерел.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Смесова В. Л. Відтворення інвестиційного потенціалу національної економіки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к.е.н.; спец.08.00.01 «Економічна теорія та історія економічної думки» / В. Л. Смесова. – Дніпропетровськ, 2009. – 19 с.
2. Рамський А. Ю. Заощадження населення як інвестиційний ресурс економіки: Монографія. – К.: КНУТД, 2011. – 190 с.
3. Ключник Л. В. Інвестиційний потенціал регіону: теоретичні аспекти та оцінка / Л. В. Ключник // Економічні науки. – Серія «Регіональна економіка». Зб. наук. праць. Луцький національний технічний університет. – 2011. – Вип. 8(31). Ч. 1. – С. 150-161.
4. Афонин В. И. Инновационный менеджмент и экономическая оценка реальных инвестиций: уч. пособие / И. В. Афонин. – М.: Гардарики, 2006. – 301 с.
5. Інвестування: Підручник / В. М. Гриньова, В. О. Коюда, Т. І. Лепейко, О. П. Коюда. – К.: Знання, 2008. – 452 с.
6. Що таке інвестиційний потенціал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sprintinvest.ru/chto-takoe-investicionnyj-potencial>.
7. Князев С. А. Управление инновационным потенциалом предприятия: дис. ... канд. экон. наук / С. А. Князев. – Волгоград, 2010. – 170 с.
8. Носова Є. Заощадження домогосподарств як джерело інвестиційних ресурсів в Україні / Є. Носова // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2015. – № 2(167). – С. 73-80.
9. Про інвестиційну діяльність: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 9.

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.

REFERENCES:

1. Smysova V. L. Restoration of the investment potential of the national economy: author's abstract. dis for obtaining sciences. degree of Candidate's Degree Spec. 08.00.01 «Economic Theory and History of Economic Thought» / V. L. Smysova. – Dnipropetrovsk, 2009. – 19 p.
2. Ramsky A. Yu. Savings of the population as an investment resource of the economy: Monograph. – K.: KNUVD, 2011. – 190 p.
3. Klyuchnik L. V. Investment potential of the region: theoretical aspects and evaluation / L. V. Kluchnik // Economic sciences. – The series «Regional economy». Zb sciences works. Lutsk National Technical University. – 2011. – Vip. 8(31). Part 1 – P. 150-161.
4. Afonin V. I. Innovation management and economic evaluation of real investments: sch. manual / I. V. Avonin. – M.: Gardariki, 2006. – 301 p.
5. Investing: Textbook / V. M. Grinyov, V. O. Koyuda, T. I. Lepeiko, O. P. Koyuda. – K.: Knowledge, 2008. – 452 p.
6. What is the investment potential [Electronic resource]. – Access mode: <https://sprintinvest.ru/chto-takoe-investicionnyj-potencial>.
7. Knyazev S. A. Management of Innovative Potential of Enterprise: diss. ... Candidate econ Sciences / S. A. Knyazev. – Volgograd, 2010. – 170 p.
8. Nosova E. Savings of households as a source of investment resources in Ukraine / E. Nosov // Herald of Taras Shevchenko National Taras Shevchenko University of Kyiv. Economy. – 2015. – No. 2(167). – P. 73-80.
9. On Investment Activity: The Law of Ukraine // Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine. – 1991. – No. 9. [Electronic resource]. – Mode of access: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.

Mykhailenko O.V.

Candidate of Economic Sciences
Senior Lecturer at Department of Accounting and Auditing
National University of Food Technology

Skomorohova S.Y.

Assistant Lecturer at Department of Accounting and Audit
National University of Food Technology

Domashchenko M.E.

Graduate Student at Department of Accounting and Audit
National University of Food Technology

MANAGEMENT OF INVESTMENT POTENTIAL OF ENTERPRISE

The article reveals approaches to the notion of “investment potential”. Investment potential is considered as a multidimensional phenomenon. The structure of the investment potential by the content elements and levels of the economic system is analysed. Factors influencing the innovation potential are investigated. Means for correctly estimating the investment potential of the enterprise are determined.

The urgency of the research topic is determined, first of all, by the need to overcome the contradictions caused by the ineffective system of formation and realization by the enterprises of their investment potential.

Despite this, the objectives of the article are to determine the ways to justify the effectiveness of investment in certain innovations and the factors that affect the effectiveness of investment activities.

In the course of the study, it is revealed that an understanding of the essence and modern content of investment potential allows us to determine the actual directions for solving the problem of its effective use in a market economy. Investment activities at any level (state – region – region – enterprise) are an investment of investment resources (investment) and a set of practical actions for the implementation of investments. It is determined that effective management of the company’s investment potential requires, first of all, an analysis of the use of the company’s investment resources, taking into account their possible sources.